

SATVERSMES TIESA

LĒMUMS PAR TIESVEDĪBAS IZBEIGŠANU lietā Nr. 2025-08-01

Rīgā

2025. gada 24. oktobrī

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Irēna Kucina, tiesneši Anita Rodiņa, Jānis Neimanis, Jautrīte Briede, Veronika Krūmiņa, Mārtiņš Mits un Juris Juriss,

pēc konstitucionālās sūdzības, kuru iesniegusi persona U,
pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu un Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, 17. panta pirmās daļas 11. punktu, 19.² un 28.¹ pantu,

rakstveida procesā 2025. gada 1. oktobrī izskatīja lietu

“Par Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Satversmes tiesa konstatēja:

1. Saeima 2018. gada 25. oktobrī pieņēma Administratīvās atbildības likumu, kas stājās spēkā 2020. gada 1. jūlijā.

Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmā daļa (turpmāk – apstrīdētā norma) nosaka:

“(1) Sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var iesniegt persona, kurai piemērots sods, un cietušais, bet daļā par rīcību ar mantu – arī aizskartais mantas īpašnieks.”

Apstrīdētā norma nav grozīta un ir spēkā tās sākotnējā redakcijā.

2. Pieteikuma iesniedzējs – persona U (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) – uzskata, ka apstrīdētā norma neatbilst Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. panta pirmajam teikumam.

Ar novada domes Administratīvās komisijas lēmumu, pamatojoties uz Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu, pret Pieteikuma iesniedzēju uzsāktais administratīvā pārkāpuma process tika izbeigts pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza sūdzību par šo lēmumu, taču tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, atteicās sūdzību pieņemt.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka ar Administratīvās komisijas lēmumu viņš bez pierādījumiem pēc būtības ir atzīts par vainīgu Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pantā paredzētā administratīvā pārkāpuma izdarīšanā. Komisijai, pieņemot Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmajā daļā paredzēto lēmumu, bija jāpārlicinās par to, vai Pieteikuma iesniedzējs patiešām ir izdarījis administratīvo pārkāpumu, kā arī jāsavāc pierādījumi tādā apjomā, kas būtu pietiekams, lai viņu atzītu par vainīgu administratīvā pārkāpuma izdarīšanā. Taču Administratīvās komisijas lēmumā atzīts, ka lietā nav pietiekamu pierādījumu, lai zilumus uz bērna ķermeņa varētu saistīt ar Pieteikuma iesniedzēja darbībām. Pieteikuma iesniedzēja rīcībā nav tiesiskā mehānisma, lai iebilstu pret to, ka komisija nepamatoti piemērojusi Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu. Viņam ir liegtas tiesības aizstāvēt savas tiesības vai likumiskās intereses.

Satversmes 92. pantā ir ietverts valsts pozitīvais pienākums nodrošināt personas tiesības uz savu aizskarto tiesību un likumisko interešu aizsardzību vismaz vienā tiesu instancē. Konkrētajā gadījumā ir piemērojams Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 6. pants tā krimināltiesiskajā aspektā, jo bērna veselībai vai dzīvībai bīstams apzināts spēka pielietojums nevar tikt atzīts par maznozīmīgu pārkāpumu. Šādam pārkāpumam ir krimināltiesisks raksturs.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka likumdevējam ir tiesības nenodrošināt tiesību aizsardzību maznozīmīga pārkāpuma gadījumā vai tad, ja pārkāpumam nav krimināltiesiska rakstura. Tas, vai pārkāpums uzskatāms par maznozīmīgu, vērtējams pēc šādiem kritērijiem: konkrētā nodarījuma kvalifikācija un nodarījuma raksturs un kaitīguma pakāpe.

Likumdevējam nav tiesību atzīt, ka par lēmumu, ar kuru administratīvais pārkāpums atzīts par maznozīmīgu, nav iespējams iesniegt sūdzību tiesā. Satversmes 92. pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz savu aizskarto tiesību

aizsardzību vismaz vienā neatkarīgā instancē neatkarīgi no administratīvā pārkāpuma smaguma.

Lēmums, kas pieņemts, pamatojoties uz Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu, rada tiesiskas sekas, piemēram, šajā lēmumā konstatēto faktu atbilstoši Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktam var atzīt par fakta legālo prezumpciju. Tātad kādā no kriminālprocesiem, ja tāds būtu, procesa virzītājs to varētu izmantot pret Pieteikuma iesniedzēju. Administratīvā komisija attiecīgo administratīvo pārkāpumu prettiesiski atzina par maznozīmīgu un izbeidza procesu. Pieteikuma iesniedzējam nav tiesību prasīt, lai kāda institūcija atzītu attiecīgā lēmuma prettiesiskumu. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējam tiek liegtas iespējas pieprasīt atlīdzinājumu par kaitējumu, kas viņam ar šādu lēmumu nodarīts. No Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5. panta izriet, ka privātpersonai ir tiesības uz administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu tikai tad, ja spēkā stāties lēmums par administratīvā pārkāpuma lietvedības izbeigšanu sakarā ar to, ka nav bijis notikuma vai tajā nav administratīvā pārkāpuma sastāva. Turklāt pret Pieteikuma iesniedzēju varētu tikt ierosināta civillieta nolūkā ierobežot viņa tiesības uz saskarsmi ar bērniem. Tiesā kā pierādījumu varētu izmantot Administratīvās komisijas lēmumu. Visbeidzot, šobrīd pastāv pamats Pieteikuma iesniedzēju saukt par bērnu varmāku. Tas negatīvi ietekmē viņa reputāciju.

Pēc iepazīšanās ar lietas materiāliem Pieteikuma iesniedzējs papildus norāda, ka ziņas par administratīvā pārkāpuma procesu, kas tika uzsākts pret viņu, tiek iekļautas valsts informācijas sistēmā “Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēma” (turpmāk – Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēma). Tas nozīmē, ka jebkura ieinteresētā persona var pieprasīt un iegūt ziņas par to, ka Pieteikuma iesniedzējs ir atzīts par vainojamu vardarbībā pret bērnu. Šādas informācijas izmantošana var negatīvi ietekmēt viņa reputāciju.

3. Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma lieta varētu tikt uzskatīta par krimināllietu Konvencijas 6. panta pirmās daļas izpratnē. Lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ skar personas tiesības vai likumiskās intereses, jo tiek konstatēts, ka persona ir izdarījusi pārkāpumu, taču tā maznozīmīgā rakstura un lietderības apsvērumu dēļ persona tiek atbrīvota no administratīvās atbildības, nepiemērojot sodu.

Administratīvo pārkāpumu tiesībās, ja vien attiecīgā prettiesiskā darbība vai bezdarbība ir attiecināma uz konkrētu personu un nepastāv tādi juridiski nozīmīgi apstākļi, kuri būtu par pamatu personas atbrīvošanai no atbildības (piemēram, nepārvarama vara), prezumējams, ka persona par attiecīgo darbību ir vainojama. Vainojamības konstatācija ir attiecīgās amatpersonas (iestādes) ziņā.

Administratīvās atbildības likuma 11. pantā noteikts, kādos gadījumos personu var atbrīvot no administratīvās atbildības, nepiemērojot sodu. Šis pants attiecas uz gadījumiem, kad pārkāpums ir izdarīts un būtu pamats piemērot administratīvo atbildību, bet pārkāpums pēc tā rakstura un kaitīguma pakāpes konkrētajos apstākļos atzīstams par relatīvi nelielu. Amatpersona (iestāde), izmantojot savu rīcības brīvību un izdarot lietderības apsvērumus, var izbeigt attiecīgo administratīvā pārkāpuma procesu. To var darīt, ja paredzams, ka valsts resursi, kas tiktu iztērēti administratīvā pārkāpuma izmeklēšanai un lēmuma pieņemšanai, būtu nesamērīgi lielāki par sabiedrības ieguvumu.

Pieteikuma iesniedzēja gadījumā viņam izteiktais aizrādījums ir lēmuma par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu sastāvdaļa. Aizrādījuma jēga ir vienīgi izskaidrot personai tās rīcības kaitīgumu un bīstamību bez tiesisku seku – administratīvā soda – iestāšanās. Tādēļ aizrādījumu nav iespējams pārsūdzēt ne augstākai amatpersonai (iestādei), ne tiesā.

Apstrīdētā norma paredz, ka sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var iesniegt tikai persona, kurai šis lēmums radījis tiesiskas sekas. Tādējādi, liedzot personām, kurām attiecīgais lēmums nav radījis tiesiskas sekas, iespēju iesniegt sūdzību, tiek samazināta administratīvā pārkāpuma lietu izskatīšanā iesaistīto amatpersonu, iestāžu un tiesu noslogotība un nodrošināta to darbības efektivitāte.

Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu neparedz pieeju tiesai ikvienā gadījumā. No apstrīdētās normas izrietošais liegums iesniegt sūdzību par lēmumu, ar kuru administratīvais pārkāpums atzīts par maznozīmīgu un process izbeigts, ir likumdevēja apzinātas un pamatotas izšķiršanās rezultāts. Šāds lēmums pēc savas dabas ir personai labvēlīgs, nevis tās tiesības vai likumiskās intereses ierobežojošs.

Pieteikuma iesniedzējam arī nekādā citādā veidā nav iestājušās nelabvēlīgas sekas. Reiz izdarīts maznozīmīgs pārkāpums nav administratīvo atbildību pastiprinošs apstāklis. Šāda pārkāpuma izdarīšanas faktu nevar izmantot nekādu papildu sankciju piemērošanai. Ziņas par maznozīmīgu administratīvo pārkāpumu izdarījušo personu netiek glabātas Sodu reģistrā. Īpašas sekas saistībā ar Bērnu

tiesību aizsardzības likuma 81. pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu iestājas tikai par šo pārkāpumu sodītām personām.

Tas, kas noticis, var radīt Pieteikuma iesniedzējam morāla rakstura pārdzīvojumus. Tomēr no Satversmes 92. panta pirmā teikuma neizriet valsts pienākums nodrošināt pieeju tiesai morāla pārdzīvojuma – nevis juridisku seku – rašanās gadījumā. Netiek skarta arī Pieteikuma iesniedzēja reputācija, jo fakts, ka viņš ir izdarījis pārkāpumu, netiek izpausts citām personām vai institūcijām.

Pieteikuma iesniedzēja norādītās krimināltiesiskās sekas, proti, ka viņa izdarītais maznozīmīgais pārkāpums varētu tikt izmantots fakta legālajai prezumpcijai Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktā minētajā gadījumā, ir pastarpinātas un hipotētiskas. Pat ja šādas sekas tomēr iestātos, administratīvā pārkāpuma fakta izmantošana kriminālprocesā pati par sevi neradītu nekādas sekas. Arī civiltiesiskās sekas – saskarsmes tiesību ierobežošana – ir hipotētiskas.

Persona atbilstoši Administratīvās atbildības likuma 32.¹ nodaļā ietvertajam regulējumam var iesniegt pieteikumu par administratīvā pārkāpuma procesā pieļautas prettiesiskas rīcības konstatēšanu, ja tas nepieciešams, lai tā varētu īstenot tiesības uz atlīdzinājumu. Tādējādi Pieteikuma iesniedzējam, neraugoties uz to, ka apstrīdētā norma ierobežo pieeju tiesai, ir iespēja izmantot šādu tiesību aizsardzības līdzekli. Persona var izmantot arī prokurora protestu kā papildu tiesību aizsardzības garantiju gadījumā, ja pastāv šaubas par nepārsūdzama lēmuma tiesiskumu.

4. Pieaicinātā persona – tiesībsargs – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmā daļa paredz, ka procesu izbeidz, atbrīvojot personu no atbildības un nepiemērojot sodu. No tā arī izriet, ka amatpersonai (iestādei) ir tiesības lemt par aizrādījuma izteikšanu. Aizrādījums neietilpst soda veidu uzskaitījumā un nerada tiesiskas sekas. Likumdevējs ir liedzis pieeju tiesai personām, kuras atbrīvotas no administratīvās atbildības, nepiemērojot sodu.

Administratīvās atbildības likuma izpratnē Pieteikuma iesniedzējs nav uzskatāms par sodītu personu. Turklāt informācija, ka pret Pieteikuma iesniedzēju uzsāktā administratīvā pārkāpuma procesā ir pieņemts lēmums par procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ, nav publiski pieejama. Ja neņem vērā paša Pieteikuma iesniedzēja subjektīvu vērtējumu un skatījumu uz konkrēto

situāciju, tad no pieteikuma neizriet, kādā konkrētā veidā īsti izpaužas viņa reputācijas aizskārums.

No tā, ka atbilstoši Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktam kā fakta legālo prezumpciju var izmantot likumā noteiktā kārtībā fiksēta administratīvā pārkāpuma faktu, neizriet viennozīmīgas tiesiskas sekas. Pirmkārt, tiesa pierādījumus vērtē to kopsakarā. Otrkārt, Pieteikuma iesniedzējs kriminālprocesa iespējamību izvirza varbūtības formā. Abi šie aspekti kopumā neliecina par faktisku Pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārumu, kā arī nevieš ticamu un viennozīmīgu uzskatu, ka viņa tiesības šādā veidā varētu tikt skartas.

Apsvērums, ka administratīvā pārkāpuma procesa iznākums varētu negatīvi ietekmēt civilprocesuālā kārtībā izskatāmu saskarsmes tiesības jautājumu, ir izvirzīts kā vispārīgs un abstrakts pieņēmums. Arī saskarsmes tiesības jautājumos tiesa pierādījumus vērtē to kopsakarā, raugoties no bērna labāko interešu perspektīvas.

No tiesībām uz pieeju tiesai neizriet personu tiesības prasīt, lai tiesa pieņem izskatīšanai jebkuru strīdu, bet tām ir tiesības prasīt, lai tiesa pieņem izskatīšanai tādu strīdu, kas skar no ārējiem normatīvajiem aktiem izrietošas subjektīvās tiesības un tāpēc ir pakļauts tiesas kontrolei. Uz personām, pret kurām uzsāktais administratīvā pārkāpuma process izbeigts, pamatojoties uz Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu, nav attiecināmas tādas tiesiskās sekas kā uz personām, kuras ir sauktas pie administratīvās atbildības un kurām ir piemērots sods.

Administratīvās atbildības likuma 56. panta 4. un 5. punktā, kā arī 171. pantā ir paredzētas prokurora tiesības iesniegt protestu. Konkrētajā gadījumā šīs prokurora tiesības ir atzīstamas par piemērotu un atbilstošu mehānismu personas tiesību aizsardzībai apstākļos, kad personai tā ir nepieciešama, bet pašai nav subjektīvo tiesību pārsūdzēt konkrēto lēmumu.

5. Pieaicinātā persona – *Mg. iur. Inga Putra* – uzskata, ka apstrīdētā norma atbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Likumdevēja mērķis bija noteikt pārsūdzības tiesības pie atbildības saucamajai personai tikai par tādu lēmumu, ar ko piemērots administratīvais sods.

Administratīvās atbildības likums ir būtiski mainījis izpratni par administratīvā pārkāpuma sastāvu, aizstājot to ar vainojamības konceptu. Vainojamības koncepts ietver objektīvo un subjektīvo elementu. Ja prettiesiska rīcība attiecināma uz konkrētu personu, prezumējams, ka šī persona par attiecīgo

prettiesisko rīcību ir vainojama. Tātad jebkurā gadījumā ir prioritāri jāpārbauda objektīvā elementa esība – vai attiecīgajā notikumā ir konstatējama prettiesiska rīcība, un vai ir pareizi noteikta persona, kas šo prettiesisko rīcību veikusi.

Tikai pēc objektīvā elementa esības konstatēšanas var vērtēt subjektīvā elementa esību, proti, vai nepastāv apstākļi, kas izslēdz administratīvo atbildību (Administratīvās atbildības likuma 10. un 12. pants), vai apstākļi, kas var būt pamats personas atbrīvošanai no atbildības (Administratīvās atbildības likuma 11. pants).

Ja process ir uzsākts un personai ir noteikts pie atbildības saucamās personas statuss, amatpersonai (iestādei) vai tiesai, neraugoties uz to, ka pārkāpumu varētu tikt atzīts par maznozīmīgu, jāievēro vainojamības koncepta nosacījumi un vērtēšanas secība. Katrā procesā pirmām kārtām ir jākonstatē objektīvais elements un tikai pēc tam, novērtējot visus lietā iegūtos pierādījumus, var ārpus saprātīgām šaubām atbildēt apstiprinoši – konkrētajā notikumā prettiesiska rīcība ir bijusi.

Tikai pēc objektīvā elementa konstatēšanas lēmuma pieņemējs vērtē, vai konkrētajos lietas apstākļos pārkāpums tiesiski aizsargātajām interesēm nav radījis tādu apdraudējumu, lai pārkāpuma izdarītājam par to piemērotu sodu, un vai mērķa sasniegšanas labad ir samērīgi un lietderīgi personu sodīt.

Vainojamības koncepts iestādēs bieži vien tiek vērtēts kļūdaini, neievērojot objektīvā un subjektīvā elementa vērtēšanas secību, proti, lēmumā tiek iekļauts tikai subjektīvā elementa vērtējums, bet objektīvais elements vispār netiek vērtēts. Nepietiekamā lēmumu satura kvalitāte ir viens no sūdzību iemesliem. No Pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma lietā Administratīvās komisijas pieņemtā lēmuma var secināt, ka objektīvais elements ir konstatēts, bet tā esības, kā arī pierādījumu vērtējuma trūkst. Šādu lēmumu pirmšķietami nevarētu atzīt par tiesisku un pamatotu.

Lēmums par procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ ar vai bez aizrādījuma izteikšanas neatkarīgi no tā satura un kvalitātes nekādas tiesiskas sekas pie atbildības saucamajai personai nerada. Taču nav izslēdzama varbūtība, ka maznozīmīga administratīvā pārkāpuma izdarīšanas fakts pats par sevi aizskars to izdarījušās personas tiesības vai likumiskās intereses kādā citā lietā, piemēram, civiltiesiska strīda risināšanā.

Pastāv citi tiesiskie instrumenti, ar kuriem var nodrošināt lēmuma par procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ tiesiskuma pārbaudi attiecībā uz objektīvā elementa esību. Pirmkārt, persona var lūgt augstāku amatpersonu

pārskatīt lēmuma tiesiskumu attiecībā uz objektīvā elementa esību vai arī lūgt lēmuma atcelšanu un procesa izbeigšanu uz cita tiesiska pamata Administratīvās atbildības likuma 174. pantā noteiktajā kārtībā. Otrkārt, persona var vērsties prokuratūrā un lūgt prokuroru iesniegt protestu.

6. Pieaicinātā persona – Dr. iur. Edvīns Danovskis – norāda: tas, ka par lēmumu par procesa izbeigšanu maznozīmīga administratīvā pārkāpuma gadījumā persona, kurai izteikts aizrādījums, nevar iesniegt sūdzību, ir pamatoti un saskan gan ar Administratīvās atbildības likuma regulējumu, gan tiesību sistēmu kopumā. Atzīstot administratīvo pārkāpumu par maznozīmīgu, amatpersona (iestāde) konstatē, ka tas ir vai varētu būt izdarīts, bet soda piemērošana iespējamā pārkāpuma nebūtiskuma dēļ nav lietderīga.

Lai arī Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmā daļa ir paredzēta situācijām, kad administratīvais pārkāpums formāli ir izdarīts, likums minētās normas piemērošanai neprasa pierādīt administratīvā pārkāpuma sastāva esību. Administratīvā pārkāpuma atzīšana par maznozīmīgu nerada sodāmību, tādēļ ar attiecīgā pārkāpuma faktu vēlāk nevar pamatot bargāka soda piemērošanu citā administratīvā pārkāpuma procesā. Administratīvās atbildības likuma 11. pantā īpaši uzsvērts, ka aizrādījums nerada tiesiskas sekas, proti, šo apstākli nevar izmantot pret privātpersonu, attiecībā uz to pieņemot citus lēmumus. Persona pati dažādu iemeslu dēļ var uzskatīt, ka tās rīcība ir bijusi tiesiska, un nepiekrīt amatpersonas (iestādes) konstatējumam, taču šādas uzskatu atšķirības pašas par sevi neaizskar personas tiesības vai likumiskās intereses.

Atšķirībā no kriminālprocesa, administratīvo pārkāpumu procesa izbeigšanas pamatus neiedala rehabilitējošos un nereabilitējošos, jo likums neparedz nelabvēlīgas sekas atkarībā no lietas izbeigšanas pamata. Personai, pret kuru uzsākts administratīvā pārkāpuma process vēlāk ir izbeigts, konstatējot kādu no Administratīvās atbildības likuma 119. panta pirmajā daļā minētajiem apstākļiem, nav tiesību lēmumu par procesa izbeigšanu pārsūdzēt, jo tas nekādi neaizskar personas tiesības vai likumiskās intereses.

Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktā ietvertā norāde uz zinātības faktu apliecina šīs normas mērķi fakta legālo prezumpciju piemērot tikai tādai administratīvā pārkāpuma fakta fiksācijai, kuru persona var pārsūdzēt administratīvā pārkāpuma procesā. Tieši tāda ir jēga – lai pati persona zinātu par administratīvā pārkāpuma fiksāciju. Par maznozīmīgu atzīts administratīvais

pārkāpums juridiski netiek fiksēts Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punkta izpratnē un līdz ar to nerada fakta legālo prezumpciju.

Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 5. panta 1. punktā norādīto gadījumu, kuros privātpersonai ir tiesības uz kaitējuma atlīdzinājumu, uzskaitījums nav izsmēļošs. Atbilstoši šā likuma 2. panta otrajai daļai likuma noteikumi piemērojami arī tajā tieši neminētos gadījumos, ja kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma lietvedībā privātpersonai nodarīts kaitējums iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības dēļ. Kaut arī tiesības pārsūdzēt lēmumu par procesa izbeigšanu nav paredzētas, tomēr teorētiski varētu prasīt, lai tiktu atzīts, ka procesa uzsākšana bijusi acīmredzami nepamatota vai ļaunprātīga. Šādā gadījumā tiesību aizskārumu rada nevis lēmums par procesa izbeigšanu, bet gan paša procesa esība.

Lēmums izbeigt administratīvā pārkāpuma procesu nerada tiesiskas sekas, tādēļ tas arī nevar skart personas tiesības vai likumiskās intereses Satversmes 92. panta izpratnē. Personas neapmierinātība ar iestādes izteikto aizrādījumu un pārkāpuma konstatāciju pati par sevi nav pietiekams pamats uzlikt valstij pienākumu nodrošināt personai pieeju tiesai.

Satversmes tiesa secināja:

7. Pieteikuma iesniedzējs ir sniedzis viedokli par lietas materiāliem un izteicis vairākus lūgumus. Viņš lūdz pieaicināt ģimenes tiesību ekspertu viedokļa sniegšanai lietā, kā arī vērtēt Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmās daļas otrā un trešā teikuma atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 22. panta otrās daļas 2. punktam tiesnesis, sagatavojot lietu, ja nepieciešams, nosaka pieaicinātās personas un lūdz tās izteikt viedokli. Saskaņā ar šā panta trešo daļu personu pieaicina viedokļa sniegšanai, ja tas var sekmēt vispusīgu un objektīvu lietas izskatīšanu. Satversmes tiesa rīcības sēdē 2025. gada 27. augustā atzina, ka izskatāmās lietas materiāli ir pietiekami, lai lietu skatītu rakstveida procesā. Pieteikuma iesniedzējs savā lūgumā nav norādījis argumentus, kas pamatotu nepieciešamību papildus uzklaut arī ģimenes tiesību ekspertu.

Līdz ar to pieteikuma iesniedzēja lūgums par ģimenes tiesību eksperta pieaicināšanu viedokļa sniegšanai ir noraidāms.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 28.¹ panta otro daļu, ja lieta tiek izskatīta rakstveida procesā, procesa dalībniekiem ir tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un izteikt par tiem savu viedokli. Šo tiesību mērķis ir nodrošināt, lai tiktu uzklauti procesa dalībnieku argumenti un apsvērumi par iespējamo lietas risinājumu, ņemot vērā arī tiesas savāktos materiālus.

Izskatāmā lieta ir ierosināta par Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Saeima ir iesniegusi atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu par tādu prasījumu, kāds norādīts konstitucionālajā sūdzībā un lēmumā par lietas ierosināšanu. Satversmes tiesā lieta tiek sagatavota izskatīšanai un izskatīta, ņemot vērā konstitucionālajā sūdzībā un lēmumā par lietas ierosināšanu norādīto prasījumu, kā arī Saeimas atbildes rakstā ietverto juridisko argumentāciju par šo prasījumu (*piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 11. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-10-01 11. punkts*). Tādēļ konkrētajā gadījumā lūgums izvērtēt citu Administratīvās atbildības likuma normu atbilstību citām Satversmes normām nav lūgums paplašināt prasījuma robežas. Tas pēc būtības ir uzskatāms par jaunu konstitucionālo sūdzību, kurai jāatbilst Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja lūgums izvērtēt Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmās daļas otrā un trešā teikuma atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam un otrajam teikumam ir noraidāms.

8. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētā norma aizskar viņa tiesības uz taisnīgu tiesu, kas ietvertas Satversmes 92. panta pirmajā teikumā. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka konkrētajā gadījumā administratīvais pārkāpums nav noticis un viņš nav atzīstams par vainojamu tajā. Lai izvairītos no iespējamām nelabvēlīgām sekām citos tiesvedības procesos, aizsargātu savu reputāciju un vēlāk panāktu kaitējuma atlīdzinājumu no valsts, Pieteikuma iesniedzējs vēlas tiesā pārbaudīt Administratīvās komisijas lēmuma par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ tiesiskumu.

Savukārt Saeima un pieaicinātā persona tiesībsargs norāda, ka lēmums izbeigt administratīvā pārkāpuma procesu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ nerada personai tiesiskas sekas. Saeima kā nepamatotus noraida Pieteikuma iesniedzēja paustos argumentus par tiesību vai likumisko interešu aizskārumu. Pieaicinātā persona tiesībsargs arī norāda, ka šādi Pieteikuma iesniedzēja argumenti neliecina par viņa tiesību aizskārumu. Pieaicinātā persona *Dr. iur.* Edvīns Danovskis

uzskata, ka apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam neierobežo Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu, jo Administratīvās komisijas lēmums neaizskar viņa tiesības vai likumiskās intereses.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam un 19.² panta pirmajai daļai pamattiesību aizskārums ir priekšnoteikums personas tiesībām iesniegt konstitucionālo sūdzību. Ja apstrīdētā norma neaizskar personas pamattiesības, tad tiesvedība ir izbeidzama, pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu (*piemēram, Satversmes tiesas 2025. gada 30. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2024-19-01 14. punkts*).

Tādējādi izskatāmajā lietā Satversmes tiesai jānoskaidro, vai apstrīdētā norma aizskar tādas Pieteikuma iesniedzēja pamattiesības, kas ietilpst Satversmes 92. panta pirmā teikuma tvērumā.

9. Pret Pieteikuma iesniedzēju tika uzsākts administratīvā pārkāpuma process par iespējamu Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. panta pārkāpumu. Pamatojoties uz Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu, Administratīvā komisija pieņēma lēmumu izbeigt uzsākto procesu, atzīstot pārkāpumu par maznozīmīgu, un izteica Pieteikuma iesniedzējam aizrādījumu. Pieteikuma iesniedzējs iesniedza tiesā sūdzību par šo lēmumu. Tiesa, pamatojoties uz apstrīdēto normu, atteicās sūdzību pieņemt.

Administratīvās atbildības likuma 36. pantā nostiprināts princips, ka lēmumu pārsūdzēšana administratīvā pārkāpuma procesā ir pieļaujama, ja to tieši nosaka šis likums. Tādējādi sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā var iesniegt tikai tad, ja tiesību normas tieši paredz šādu iespēju attiecīgajam lēmuma veidam. Ja attiecīgais regulējums neparedz iespēju iesniegt sūdzību par konkrēto lēmumu, tad persona šādu lēmumu nevar pārsūdzēt.

Apstrīdētā norma nosaka to subjektu loku, kuriem ir tiesības iesniegt sūdzību par lēmumu administratīvā pārkāpuma lietā, ja likums paredz tā pārsūdzības iespēju. Šajā lokā nav ietverta pie atbildības saucamā persona, attiecībā uz kuru pieņemts lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Tādējādi apstrīdētā norma neparedz Pieteikuma iesniedzējam tiesības vērsties tiesā, lai pārbaudītu Administratīvās komisijas lēmuma tiesiskumu.

Līdz ar to izskatāmajā lietā vērtējama situācija, kad personai nav bijusi iespēja vērsties tiesā vismaz vienā instancē, un jautājums ir par to, vai personai ir nodrošinātas tiesības uz pieeju tiesai.

10. Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.”

Satversmes 92. panta pirmais teikums garantē ikviena tiesības uz taisnīgu tiesu. Šīs pamattiesības ietver ne tikai tiesības uz objektīvu un taisnīgu lietas izskatīšanu, bet arī tiesības uz pieeju tiesai (*sal. Satversmes tiesas 2016. gada 28. septembra sprieduma lietā Nr. 2016-01-01 9. punkts*). Taču Satversmes 92. pants negarantē personai tiesības uz jebkura tai subjektīvi svarīga jautājuma izlemšanu tiesā. Atbilstoši Satversmes 92. panta pirmajam teikumam valstij ir pienākums nodrošināt efektīvu aizsardzību ikvienai personai, ja ir aizskartas tās tiesības vai likumiskās intereses (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 23. maija sprieduma lietā Nr. 2016-13-01 13. punktu*).

Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē jēdziens “tiesības” apzīmē subjektīvās tiesības, kas personai izriet no tiesību normām. Savukārt ar jēdzienu “likumiska interese” saprotama personas interese gūt saistošu apstiprinājumu noteiktu tiesisko attiecību pastāvēšanai vai nepastāvēšanai, kā arī to saturam, ja no šāda apstiprinājuma ir atkarīgas tieši konkrētās personas subjektīvās tiesības vai juridiskie pienākumi (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 12.1. punktu*).

Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietverto pamattiesību saturs ir interpretējams kopsakarā ar Konvencijas 6. pantu. Konvencijas 6. panta 1. punkts nosaka: ikvienam ir tiesības, nosakot savu civilo tiesību un pienākumu vai jebkuras viņam izvirzītās apsūdzības pamatotību krimināllietā, uz taisnīgu un atklātu lietas izskatīšanu saprātīgos termiņos neatkarīgā un objektīvā ar likumu izveidotā tiesā. Tātad šajā Konvencijas pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu var tikt vērtētas vai nu civiltiesiskajā, vai krimināltiesiskajā aspektā.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādījusi uz trim kritērijiem, pēc kuriem var konstatēt, vai lieta skatāma Konvencijas 6. panta krimināltiesiskajā aspektā: pirmkārt, konkrētā tiesību pārkāpuma kvalifikācija nacionālajā tiesību sistēmā; otrkārt, pārkāpuma raksturs; treškārt, sankcijas bardzība (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1976. gada 8. jūnija sprieduma lietā “Engel and Others v. the Netherlands”, pieteikums Nr. 5100/71 u. c., 81. un 82. punktu un 2025. gada 24. aprīļa sprieduma lietā “Sytnyk v. Ukraine”, pieteikums Nr. 16497/20, 64. punktu*).

Pieteikuma iesniedzēja pārkāpums, par kuru tika pieņemts Administratīvās komisijas lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu, Latvijas tiesību sistēmā ir kvalificēts kā administratīvais pārkāpums. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pants nosaka administratīvo atbildību par vardarbību pret

bērnu, kura nerasniedz tādu smaguma pakāpi, par kādu Krimināllikums paredz kriminālatbildību (piemēram, Krimināllikuma 174. pants). Proti, šāds pārkāpums pēc tā rakstura nepieder pie tiem pārkāpumiem, par kuriem personai jāpiemēro krimināltiesiskas sekas, jo ir ar mazāku kaitīguma pakāpi. Atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pantam par šajā pantā paredzēto administratīvo pārkāpumu piemērojamā sankcija ir brīdinājums vai naudas sods līdz simt četrdesmit naudas soda vienībām (šobrīd – 700 *euro*). Krimināllikumā brīdinājums kā sankcija nav paredzēts, bet minētajā Bērnu tiesību aizsardzības likuma normā noteiktais maksimālais naudas soda apmērs nerasniedz minimālo Krimināllikumā paredzēto naudas soda apmēru, kas ir viena minimālā mēnešalga (šobrīd – 730 *euro*). Tādējādi Bērnu tiesību aizsardzības likuma 81. pantā ietvertās sankcijas nerasniedz Krimināllikumā noteiktā soda bardzību un līdz ar to tām nav krimināltiesiska rakstura. Turklāt, kā noteikts Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmajā daļā, par maznozīmīgu administratīvo pārkāpumu personai var tikt izteikts aizrādījums, bet tas nav sods un tādējādi nav uzskatāms par sankciju.

Tātad pret Pieteikuma iesniedzēju uzsāktais administratīvā pārkāpuma process nav aplūkojams Konvencijas 6. panta 1. punkta krimināltiesiskajā aspektā.

Kā izriet no šā lēmuma 8. punktā norādītā, Pieteikuma iesniedzējs vēlas pārbaudīt Administratīvās komisijas lēmuma tiesiskumu tādēļ, lai izvairītos no iespējamām nelabvēlīgām sekām citos tiesvedības procesos, novērstu iespējamu savas reputācijas aizskārumu un vēlāk panāktu kaitējuma atlīdzinājumu no valsts.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi: lai personai būtu tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā, jāpastāv strīdam par kādu no šīs personas civilajām tiesībām vai pienākumiem. No tā izriet, ka attiecīgās tiesvedības rezultātam jābūt tieši izšķirošam šādu tiesību vai pienākuma kontekstā. Ar netiešu saistību vai attāli izrietošām sekām vien nepietiek, lai rastos tiesības uz lietas izskatīšanu tiesā saskaņā ar Konvencijas 6. panta 1. punktu (*sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1990. gada 21. septembra sprieduma lietā “Fayed v. the United Kingdom”, pieteikums Nr. 17101/90, 56. punkts*).

Tiesības uz reputācijas aizsardzību Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē tiek uzskatītas par civilām tiesībām Konvencijas 6. panta 1. punkta izpratnē (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991. gada 29. oktobra sprieduma lietā “Helmers v. Sweden”, pieteikums Nr. 11826/85, 27. punktu*). Arī tiesības uz kompensāciju, tostarp tiesības uz kompensāciju par valsts amatpersonu rīcību, Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē tiek aplūkotas kā civiltiesiska rakstura tiesības (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009. gada 29. oktobra sprieduma lietā “Chaudet*

v. France”, pieteikums Nr. 49037/06, 30. un 31. punktu un 1996. gada 18. decembra sprieduma lietā “*Aksoy v. Turkey*”, pieteikums Nr. 21987/93, 92. punktu). Tāpat Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē atzīts, ka uz lietām par vecāku atbildību un saskarsmes tiesībām ir attiecināms Konvencijas 6. panta 1. punkts tā civiltiesiskajā aspektā (sk. *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1998. gada 19. februāra sprieduma lietā “Paulsen-Medalen and Svensson v. Sweden”*, pieteikums Nr. 16817/90, 37. un 38. punktu).

Līdz ar to izskatāmajā lietā saistībā ar Pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma procesu varētu rasties strīds par civilajām tiesībām vai pienākumiem Konvencijas 6. panta 1. punkta izpratnē. Taču, kā jau tika norādīts, Konvencijas 6. panta 1. punkts tā civiltiesiskajā aspektā ir piemērojams tikai tādiem strīdiem, kuru iznākums ir izšķirošs attiecībā uz personas civilajām tiesībām un pienākumiem.

Tātad ne Satversme, ne Konvencija neparedz valsts pienākumu nodrošināt personai iespēju vērsties tiesā par jebkuru tai subjektīvi svarīgu jautājumu. Tiesības uz pieeju tiesai attiecas tikai uz tādiem gadījumiem, kad tiešā veidā tiek lemts par personas tiesībām vai pienākumiem, kas ir juridiski aizsargājami. Lai noteiktu, vai izskatāmajā lietā ir aizskartas pamattiesības, kas ietilpst Satversmes 92. panta pirmā teikuma tvērumā, Satversmes tiesai jānoskaidro, vai apstrīdētā norma aizskar Pieteikuma iesniedzēja tiesības vai likumiskās intereses.

11. Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 5. panta pirmo daļu administratīvais pārkāpums ir personas prettiesiska, vainojama rīcība – darbība vai bezdarbība –, par kuru likumā vai pašvaldību saistošajos noteikumos paredzēta administratīvā atbildība. Lai konstatētu administratīvā pārkāpuma esību, jāvērtē, vai konkrētā persona ir izdarījusi darbību vai pieļāvusi bezdarbību, par kuru normatīvajos tiesību aktos ir paredzēta administratīvā atbildība, kā arī jānoskaidro, vai nepastāv apstākļi, kas saskaņā ar Administratīvās atbildības likumu izslēgtu personas vainojamību.

Tādējādi katrā administratīvā pārkāpuma procesā, arī tad, ja administratīvā pārkāpuma process tiks izbeigts pārkāpuma maznozīmīguma dēļ, vispirms jāpārbauda, vai konkrētā persona ir izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Tikai pēc tam iespējams izvērtēt, vai konkrētajos lietās apstākļos pārkāpums ir radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai par to piemērotu sodu, un vai nepastāv apstākļi, kas izslēdz personas vainojamību.

Likumdevējam ir plaša rīcības brīvība noteikt, kāda rīcība ir uzskatāma par administratīvo pārkāpumu, paredzēt sodus par konkrētiem nodarījumiem, kā arī noteikt gadījumus, kad personu var atbrīvot no administratīvās atbildības.

Administratīvās atbildības piemērošana personai rada tiesiskās sekas, kas izpaužas kā administratīvais sods par pretiesisku rīcību. Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 24. panta pirmo daļu administratīvā sodāmība ir administratīvo pārkāpumu izdarījušas personas soda piemērošanas administratīvi tiesiskās sekas, kas ir spēkā lēmuma par sodu izpildes laikā un turpina pastāvēt līdz administratīvās sodāmības dzēšanai. Administratīvais sods kopā ar administratīvo sodāmību veido administratīvās atbildības tiesiskās sekas. Šīs sekas var izpausties, piemēram, kā personu raksturojošs elements, kas tiek ņemts vērā, nosakot administratīvā soda veidu un mēru, ja sodāmības termiņa laikā izdarīts jauns administratīvais pārkāpums. Tāpat administratīvās atbildības tiesiskās sekas var izpausties kā ierobežojums, kas likumā noteiktos gadījumos neļauj personai pretendēt uz speciālo tiesību iegūšanu (*sk. Smiltēna A. 4. nodaļa. Administratīvā soda piemērošana. Grām: Danovskis E., Kūtris G. (zin. red.) Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 140.–141. lpp.*).

Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu persona var tikt atbrīvota no administratīvās atbildības, ja izdarītais administratīvais pārkāpums konkrētajos apstākļos nav radījis tādu apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm, lai būtu pamats soda piemērošanai. Šāds pārkāpums tiek kvalificēts kā maznozīmīgs. Proti, lai gan pārkāpums ir izdarīts un formāli pastāv pamats piemērot administratīvo atbildību, šis pārkāpums pēc sava rakstura un kaitīguma pakāpes ir neliels, jo tā ietekme uz citu personu vai sabiedrības interesēm ir minimāla.

Minētā tiesību norma arī paredz, ka amatpersona (iestāde) maznozīmīga pārkāpuma gadījumā var izteikt personai aizrādījumu, ja to konkrētajā situācijā uzskata par lietderīgu. Aizrādījuma mērķis ir preventīvs – tas kalpo kā audzinošs līdzeklis, lai personai izskaidrotu tās rīcības kaitīgumu un iespējamo apdraudējumu tiesiski aizsargātajām interesēm. Aizrādījums nerada tiesiskas sekas un nav uzskatāms par sodu Administratīvās atbildības likuma 14. panta izpratnē. Tā kā ar lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu netiek piemērots sods, tas nerada arī sekas, kas izrietētu no administratīvās sodāmības.

Tādējādi lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ Administratīvās atbildības likuma izpratnē nerada personai tiesiskas sekas.

Taču izskatāmajā lietā Pieteikuma iesniedzējs paudis bažas, ka Administratīvā komisija lēmumā par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu bez pierādījumiem konstatējusi, ka viņš ir izdarījis administratīvo pārkāpumu. Satversmes tiesa nevar pārvērtēt, vai Administratīvā komisija, pieņemot konkrēto lēmumu, rīkojās tiesiski un pareizi piemēroja Administratīvās atbildības likuma normas. Kā atzīts Satversmes tiesas judikatūrā, ir būtiski nošķirt jautājumu par apstrīdētās normas satversmību no jautājuma par tās piemērošanu konkrētajā gadījumā. Pat ja tiesību norma konkrētajā gadījumā ir piemērota kļūdaini, tas pats par sevi nav pamats tās satversmības izvērtēšanai Satversmes tiesā (*sal. Satversmes tiesas 2022. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2021-23-01 14.1. punkts*).

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā viņa tiesības var tikt aizskartas citos tiesvedības procesos, kā arī var tikt aizskarta viņa reputācija un viņam var tikt liegtas tiesības prasīt atlīdzinājumu par nepamatotu administratīvā pārkāpuma procesu. Tādēļ ir būtiski izvērtēt, vai tas, ka apstrīdētā norma neparedz iespēju iesniegt sūdzību par Administratīvās komisijas lēmumu un tajā ietvertais konstatējums netiek pārbaudīts tiesā, var aizskart Pieteikuma iesniedzēja tiesības, radot citas nelabvēlīgas sekas.

12. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka Administratīvās komisijas lēmumā konstatētais varētu tikt izmantots kā pamats prezumpcijai par viņa vainu iespējamā kriminālprocesā par vardarbību pret bērnu. Šīs Pieteikuma iesniedzēja bažas balstītas uz Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktā noteikto. Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, ka pret viņu būtu uzsākts kriminālprocess vai tiktu lemts par tā uzsākšanu. Pieteikumā pausta vien hipotētiska iespējamība, ka šāds kriminālprocess varētu tikt uzsākts un tajā kā legālā prezumpcija varētu tikt izmantots Administratīvās komisijas lēmumā konstatētais fakts.

Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 124. panta pirmo daļu pierādīšanas priekšmets ir visu kriminālprocesa gaitā pierādāmo apstākļu kopums un ar tiem saistītie fakti un palīgfakti. Savukārt likuma 125. panta pirmās daļas 3. punkts nosaka: bez papildu procesuālo darbību veikšanas par pierādītu uzskatāms apstāklis, ja vien kriminālprocesa gaitā netiek pierādīts pretējais, ka likumā

noteiktajā kārtībā fiksēts administratīvā pārkāpuma fakts, ja persona par to ir zinājusi.

Līdz ar to kriminālprocesā vispārējā kārtībā pierādāmi visi nozīmīgie fakti, izņemot tos, kurus likums īpaši atzīst par patiesiem bez pierādīšanas nepieciešamības.

Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punktā lietotais formulējums “fiksēts likumā noteiktajā kārtībā” ir interpretējams kā “konstatēts vai atzīts likumā noteiktajā kārtībā”. No tā izriet, ka fakta sākotnējā fiksācija pati par sevi nav pietiekama, jo kritērijs “likumā noteiktajā kārtībā” ietver vismaz minimālo procesuālo standartu – personas tiesības sniegt paskaidrojumus par faktu, kā arī tiesības prasīt šā fakta pārskatīšanu administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros. Tātad, lai konkrēts fakts varētu tikt atzīts par legāli prezumētu, tam jābūt konstatētam ar pietiekamu procesuālo drošību, kas ietver ne vien iespēju personai izteikties, bet arī efektīvu mehānismu šā fakta pārsūdzēšanai. Ja persona nevar iesniegt sūdzību par lēmumu, kurā fakts fiksēts, tad tas nav uzskatāms par pilnvērtīgi pārbaudītu un līdz ar to nevar kalpot par pamatu legālajai prezumpcijai kriminālprocesā. Arī šajā normā ietvertā prasība, ka personai jābūt informētai par fakta fiksāciju, norāda uz to, ka legālā prezumpcija attiecībā uz šo faktu piemērojama tikai tad, ja persona administratīvā pārkāpuma procesā bija tiesīga iesniegt sūdzību par attiecīgo lēmumu, kurā ietverta šāda fiksācija. Tieši iespēja pārsūdzēt attiecīgo lēmumu nodrošina jēgpilnu personas informētību par pārkāpuma fiksāciju.

Tā kā lēmums par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ nav pārsūdzams un saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 11. panta pirmo daļu nerada tiesiskas sekas, attiecīgais administratīvais pārkāpums netiek fiksēts Kriminālprocesa likuma 125. panta pirmās daļas 3. punkta izpratnē un līdz ar to nerada fakta legālo prezumpciju.

Savukārt tad, ja kriminālprocesā Administratīvās komisijas lēmums tiktu izmantots kā pierādījums, tas būtu jāvērtē kopsakarā ar visiem pārējiem kriminālprocesā iegūtajiem pierādījumiem, ņemot vērā to savstarpējo saistību. Fakts par Pieteikuma iesniedzēja izdarīto maznozīmīgo administratīvo pārkāpumu būtu tikai viens no visa kriminālprocesa ietvaros iegūstamo un vērtējamo pierādījumu kopuma.

Līdz ar to šajā aspektā nav konstatējams Pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārums.

13. Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka bērnu māte varētu celt prasību civilprocesuālā kārtībā, lai tiek ierobežota viņa saskarsmes tiesība ar bērniem. Šādā civillietā fakts, kas konstatēts Administratīvās komisijas lēmumā, varētu tikt izmantots pret Pieteikuma iesniedzēju. Pieteikuma iesniedzējs nav norādījis, ka pret viņu būtu celta šāda prasība. Šādas prasības esību nekonstatē arī Satversmes tiesa, pārbaudot informāciju Tiesu informācijas sistēmā (*informācija aplūkota [datums]*).

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 93. panta pirmo daļu prasītājam jāpierāda fakti, uz kuriem balstīts prasījums, savukārt atbildētājam jāpamato savi iebildumi un jāpierāda to pamatotība. Izņēmuma gadījumi, kad pusei nav jāpierāda lietas izspriešanai nozīmīgi fakti, ir noteikti Civilprocesa likuma 96. pantā. Civilprocesa likums neparedz, ka administratīvā pārkāpuma procesā konstatētiem faktiem būtu iepriekš noteikts (prejudiciāls) spēks. Taču apstākli, ka persona administratīvā kārtībā ir atzīta par vainīgu un saukta pie administratīvās atbildības, var izmantot par pierādījumu civillietā (*sk. Senāta paplašinātā sastāva 2023. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. SKC-1/2023 13.1. un 13.2. punktu*). Šāda pierādījumu izpratne civilprocesā var tikt attiecināta arī uz lēmumu par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Proti, faktam, kas konstatēts Administratīvās komisijas lēmumā, nav prejudiciāla spēka, bet to var izmantot kā vienu no pierādījumiem.

Prasības pierādījumu novērtēšanai ir noteiktas Civilprocesa likuma 97. pantā. Saskaņā ar šā panta pirmo daļu tiesa novērtē pierādījumus pēc savas iekšējās pārliecības, kas pamatota uz tiesas sēdē vispusīgi, pilnīgi un objektīvi pārbaudītiem pierādījumiem, vadoties no tiesiskās apziņas, kas balstīta uz loģikas likumiem, zinātnes atziņām un dzīvē gūtiem novērojumiem. Savukārt atbilstoši šā panta otrajai daļai nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu.

Saskarsmes tiesība netiek noteikta viena vai otra vecāka interešu aizsardzībai. Tiesa lietās, kas saistītas ar saskarsmes tiesības īstenošanu, primāri apsver, kas ir bērna vislabākajās interesēs. Šāds vērtējums paredz nevis kāda atsevišķa pierādījuma, piemēram, maznozīmīga administratīvā pārkāpuma izdarīšanas fakta, bet visa pierādījumu kopuma un apstākļu kontekstuālu izvērtēšanu, ievērojot bērna vislabākās intereses. Tādējādi maznozīmīgs administratīvais pārkāpums viens pats nevarētu pamatot saskarsmes tiesības ierobežošanu, ja vien netiktu konstatēti arī citi nelabvēlīgi apstākļi. To apstiprina arī paša Pieteikuma iesniedzēja papildu paskaidrojumos norādītie tiesu prakses

piemēri, proti, tiesas konkrētajās lietās maznozīmīga administratīvā pārkāpuma faktu vērtējušas kopsakarā ar citiem pierādījumiem (*sk. Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģijas 2024. gada 16. aprīļa lēmumu lietā Nr. C770764124, ECLI:LV:RAT:2024:0416.C770764124.11.L un Rīgas pilsētas tiesas 2025. gada 15. janvāra spriedumu lietā Nr. C771356323, ECLI:LV:RPT:2025:0115.C771356323.10.S*). Tātad arī gadījumā, ja tiesa iespējamā civilprocesā Administratīvās komisijas lēmumu pieņemt kā pierādījumu, tā pārbaudītu, vai šajā lēmumā konstatētais kopsakarā ar citiem pierādījumiem tiešām liecina par nepieciešamību ierobežot Pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību ar bērniem.

Līdz ar to šajā aspektā nav konstatējams Pieteikuma iesniedzēja tiesību aizskārums.

14. Pieteikuma iesniedzējs ir argumentējis, ka Administratīvās komisijas lēmums par procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ var ietekmēt viņa reputāciju, ja citas personas šo lēmumu vai tajā ietvertos faktus izmantos pret viņu.

14.1. Administratīvā pārkāpuma procesa norisi nodrošina Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēma. Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 296. panta pirmo daļu tā ir sistēma, kas nodrošina administratīvā pārkāpuma procesu elektroniskajā vidē. Atbilstoši šā panta otrajai daļai informācijas sistēmā tiek apstrādāti personu identificējošie dati, kontaktinformācija un citi personas dati, tostarp īpašo kategoriju dati, lai identificētu personu un ar to sazinātos, nodrošinātu efektīvu administratīvā pārkāpuma procesu, kā arī noskaidrotu apstākļus, kam ir nozīme administratīvā pārkāpuma lietas pareizā izlemšanā. Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 298. panta pirmo daļu informācijas sistēmā tiek sagatavota vai augšupielādēta un glabāta ar administratīvā pārkāpuma procesu saistītā informācija.

Administratīvās atbildības likuma 299. panta pirmajā daļā ir noteiktas personas, kuras var apstrādāt personas datus minētajā informācijas sistēmā. Tās ir: persona, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, prokurors un iestāde, kura organizē un kontrolē nolēmuma par sodu izpildi, kā arī nodarbinātais, kurš īsteno nepieciešamās atbalsta funkcijas. Šā panta otrā daļa nosaka: personai, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, un iestādei, kura organizē un kontrolē nolēmuma par sodu izpildi, ir tiesības piekļūt administratīvā pārkāpuma lietai attiecīgajā administratīvā pārkāpuma procesā. Prokuroram ir tiesības piekļūt visām administratīvā pārkāpuma lietām. Savukārt saskaņā ar minētā panta trešo daļu

personai, kura veic administratīvā pārkāpuma procesu, ir tiesības izmantot pie administratīvās atbildības saucamās personas vai aizskartā mantas īpašnieka personas datus, lai noskaidrotu citu administratīvā pārkāpuma procesu, kurā tā pati persona ir pie administratīvās atbildības saucamā persona, sodītā persona vai aizskartais mantas īpašnieks, un piekļūt šai administratīvā pārkāpuma lietai.

No minētā izriet, ka Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēmā tiek nodrošināta visu darbību veikšana, kuras nepieciešamas administratīvā pārkāpuma procesa norisei – no tā ierosināšanas līdz galīgā lēmuma pieņemšanai, tostarp tāda administratīvā pārkāpuma procesa norise, kas noslēdzas ar lēmumu par tā izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ. Tādējādi Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēma darbojas kā elektroniska platforma, kurā personas dati tiek apstrādāti ar mērķi nodrošināt efektīvu administratīvā pārkāpuma procesa norisi un lietas apstākļu objektīvu izvērtēšanu. Lai to nodrošinātu, piekļuve sistēmā iekļautajai informācijai ir atļauta tikai ierobežotam personu lokam.

Tādējādi administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēmā ir pieejama informācija par administratīvā pārkāpuma procesu pret Pieteikuma iesniedzēju un šai informācijai var piekļūt citas kompetentās amatpersonas vai iestādes. Taču no Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka pat tad, ja ir sastādīti dokumenti, piemēram, izmeklēšanas ziņojums vai, kā tas ir izskatāmajā lietā, Administratīvās komisijas lēmums, ko varētu izmantot citas kompetentās iestādes un kas varētu kaitēt personas reputācijai, tas pats par sevi vēl neliecina, ka patiešām pastāv strīds par tiesībām Konvencijas 6. panta 1. punkta civiltiesiskajā aspektā (*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1990. gada 21. septembra sprieduma lietā "Fayed v. the United Kingdom", pieteikums Nr. 17101/90, 61. punktu*).

14.2. Pieteikuma iesniedzējs paudis bažas, ka informāciju no Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēmas var pieprasīt arī trešās personas un tādējādi uzzināt Administratīvās komisijas lēmumā par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ konstatēto.

Atbilstoši Informācijas atklātības likuma 5. panta otrās daļas 4. punktam un 8. pantam informācija par fiziskās personas privāto dzīvi ir ierobežotas pieejamības informācija un tā tiek aizsargāta ar likumu. Satversmes tiesa atzīst, ka dati, kuri izriet no administratīvā pārkāpuma procesa, kas vērsts pret konkrētu personu, ietilpst fiziskās personas privātās dzīves jēdzenā un līdz ar to ir aizsargājami (*sal. Satversmes tiesas 2022. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2022-09-01 10. punkts*). Tādi ir arī dati, kas izriet no informācijas par Pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma procesu.

Atbilstoši Informācijas atklātības likuma 11. panta ceturtajai daļai personai, pieprasot ierobežotas pieejamības informāciju, jāpamato savs pieprasījums un jānorāda mērķis, kādam informācija tiks izmantota. Ja ierobežotas pieejamības informācija tiek izsniegta, tās saņēmējs uzņemas saistības šo informāciju izmantot tikai tiem mērķiem, kuriem tā pieprasīta. Informācijas atklātības likuma 16. pants paredz, ka personai, kas ieguvusi šādu informāciju, ir pienākums to saglabāt.

Tātad Administratīvā pārkāpuma procesa atbalsta sistēmā esošā informācija nav vispārpieejama. Fiziskās personas dati trešajām personām var tikt izsniegti tikai tad, ja konkrētajā gadījumā ir konstatējami apstākļi, kuros informācijas pieprasītāja leģitīmā interese ir aizsargājama lielākā mērā nekā attiecīgās personas datu aizsardzības interese. Šāda pieeja izriet arī no Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 27. aprīļa regulas (ES) 2016/679 par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti un ar ko atceļ direktīvu 95/46/EK (Vispārīgā datu aizsardzības regula) 6. panta 1. punkta “e” un “f” apakšpunkta. Ja informācija tiek izsniegta, tad personai, kas to iegūst, ir noteikti pienākumi attiecībā uz tās izmantošanu.

Izskatāmajā lietā nav konstatējams, ka papildus tam, ka informācija par Pieteikuma iesniedzēja administratīvā pārkāpuma procesu iekļauta Administratīvā pārkāpuma atbalsta sistēmā, attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju būtu veiktas kādas citas darbības, piemēram, ka šo informāciju ieguvušas trešās personas, tā tikusi publicēta vai izmantota kādā citā veidā. Ievērojot minēto, secināms, ka kaut kad nākotnē iespējamais Pieteikuma iesniedzēja reputācijas risks vērtējams vienīgi kā attāli saistītas sekas, kas varētu izrietēt no Administratīvās komisijas lēmuma par administratīvā pārkāpuma procesa izbeigšanu pārkāpuma maznozīmīguma dēļ (*sal. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2024. gada 9. janvāra lēmuma lietā “Aktay v. Türkiye”, pieteikums Nr. 56064/16, 44. punkts*).

14.3. Iespējamais Pieteikuma iesniedzēja reputācijas aizskārums risks neizriet no Administratīvās komisijas lēmuma, bet gan no tā, vai un kā citas personas šo informāciju izmantotu. Latvijas tiesību sistēma paredz tiesību aizsardzības līdzekļus, lai Pieteikuma iesniedzējs tad, ja patiesi tiktu aizskarta viņa reputācija, varētu vērsties tiesā.

Ja kāda persona prettiesiski izpaustu iegūto informāciju par Pieteikuma iesniedzēju un attiecīgo administratīvā pārkāpuma procesu, Informācijas atklātības likuma 16. panta otrā daļa paredz viņam tiesības prasīt kaitējuma atlīdzināšanu vai aizskarto tiesību atjaunošanu. Savukārt saskaņā ar šā panta trešo daļu persona, kura

neatļauti izpaudusi ierobežotas pieejamības informāciju, saucama pie disciplinārbildības vai kriminālbildības.

Citos gadījumos, ja Pieteikuma iesniedzēja reputācijai tiktu nodarīts kaitējums, tās aizsardzībai ir paredzēti civiltiesiski aizsardzības līdzekļi. Proti, ja kāda persona izpaustu informāciju par Pieteikuma iesniedzēja izdarīto maznozīmīgo administratīvo pārkāpumu, tādējādi aizskarot viņa reputāciju un nodarot viņam kaitējumu, Pieteikuma iesniedzējs varētu vērsties tiesā civiltiesiskā kārtībā.

Nemot vērā minēto, nav konstatējams, ka Pieteikuma iesniedzējam būtu radies tāds reputācijas aizskārums risks, lai varētu uzskatīt, ka šajā aspektā ir aizskartas viņa tiesības Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē.

15. Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka nav izdarījis administratīvo pārkāpumu un tādēļ Administratīvās komisijas lēmums ir prettiesisks. Viņam vajadzētu būt tiesīgam saņemt kaitējuma atlīdzinājumu, proti, atlīdzinājumu par nepamatotu administratīvā pārkāpuma procesu. Tomēr, tā kā Pieteikuma iesniedzējam nav tiesību sakarā ar Administratīvās komisijas lēmumu vērsties tiesā, kas varētu atzīt tā prettiesiskumu, viņam nav arī tiesību prasīt kaitējuma atlīdzinājumu.

Satversmes 92. panta trešais teikums ietver vispārēju taisnīgas tiesas garantiju – ja kādas personas tiesības vai ar likumu aizsargātās intereses ir pārkāptas, tad personai ir tiesības saņemt atbilstīgu atlīdzinājumu. Pieņemot Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likumu, likumdevējs ir izveidojis regulējumu, kurā konkretizētas Satversmes 92. panta trešajā teikumā ietvertās personas tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu par kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 7. maija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2019-21-01 10.1. punktu*).

Administratīvā pārkāpuma procesā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas tiesiskos pamatus nosaka Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2. un 5. pants. Šā likuma 5. pants nosaka konkrētus gadījumus, kad personai ir tiesības uz atlīdzinājumu, savukārt 2. pants paredz iespēju prasīt atlīdzinājumu arī likumā tieši neminētos gadījumos, ja kaitējums radies iestādes, prokuratūras vai tiesas prettiesiskas rīcības rezultātā kriminālprocesā vai administratīvā pārkāpuma procesā.

No Kriminālprocesā un administratīvo pārkāpumu lietvedībā nodarītā kaitējuma atlīdzināšanas likuma 2. panta otrās daļas, 6. panta pirmās daļas un

18. panta otrās un trešās daļas izriet, ka atlīdzinājuma pamats arī likumā tieši neminētos gadījumos ir kompetentās iestādes vai tiesas nolēmums, ar kuru konkrētā rīcība tiek atzīta par prettiesisku. Parasti prettiesiskums tiek konstatēts tajā pašā procesā, kurā radies kaitējums, tādēļ iebildumi par procesuālās rīcības tiesiskumu jāizvirza šā pašā procesa ietvaros.

Taču, kā Senāts vairākkārt atzinis, izņēmuma gadījumos var pieļaut, ka administratīvā procesa kārtībā tiek izskatīts pieteikums arī par tāda kaitējuma atlīdzināšanu, kas privātpersonai nodarīts ar iestādes rīcību, kuras prettiesiskums pamatprocesā nav ticis konstatēts. Šādi gadījumi administratīvo tiesu praksē ir identificēti tieši administratīvo pārkāpumu procesos, kad tiesiskais regulējums neparedz personai iespēju panākt kaitējumu izraisījušās rīcības prettiesiskuma vērtējumu pamatprocesā (*sk. Senāta 2023. gada 14. jūlija lēmuma lietā Nr. SKA-423/2023 8. punktu un 2021. gada 8. novembra lēmuma lietā Nr. SKA-619/2021 15. punktu*). Minētais ir attiecināms arī uz Pieteikuma iesniedzēju, kurš, ievērojot Administratīvā procesa likumā noteiktos priekšnoteikumus, tostarp termiņu, varēja vērsties tiesā ar prasījumu konstatēt konkrētajā administratīvā pārkāpuma procesā pieļautās rīcības prettiesiskumu un pieprasīt atlīdzinājumu par šīs rīcības rezultātā viņam nodarīto kaitējumu.

Satversmes tiesa norāda arī uz to, ka no 2025. gada 1. janvāra Administratīvās atbildības likuma 32.¹ nodaļa nosaka procesuālo kārtību prettiesiskas rīcības konstatēšanai administratīvā pārkāpuma procesā, kas var būt pamats prasījumam par kaitējuma atlīdzināšanu. Tomēr pret Pieteikuma iesniedzēju uzsāktais administratīvā pārkāpuma process tika pabeigts 2024. gada 21. jūnijā un, tā kā likumdevējs nav paredzējis Administratīvās atbildības likuma 32.¹ nodaļas piemērošanai atpakaļejošu spēku, minētā kārtība uz Pieteikuma iesniedzēja situāciju neattiecas.

Tā kā Pieteikuma iesniedzējam bija iespēja vērsties administratīvajā tiesā ar prasījumu konstatēt Administratīvās komisijas rīcības prettiesiskumu un piešķirt viņam kaitējuma atlīdzinājumu, nav konstatējams Pieteikuma iesniedzēja tiesību uz atlīdzinājumu aizskārums. Līdz ar to arī šajā aspektā nav skartas Pieteikuma iesniedzēja tiesības Satversmes 92. panta pirmā teikuma izpratnē.

16. Apkopojot visu iepriekš minēto, atzīstams: apstrīdētā norma neskar tādas Pieteikuma iesniedzēja tiesības, kuru aizsardzība taisnīgā tiesā paredzēta Satversmes 92. panta pirmajā teikumā. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktam tiesvedības turpināšana lietā nav iespējama.

Līdz ar to tiesvedība izskatāmajā lietā ir izbeidzama.

Ņemot vērā minēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 29. panta pirmās daļas 6. punktu, Satversmes tiesa

nolēma:

izbeigt tiesvedību lietā “Par Administratīvās atbildības likuma 183. panta pirmās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja

Irēna Kucina